

Тищенко В. В.

Восточнокитайский национальный университет им. В. Даля

ВЗАИМОСВЯЗЬ МЕЖДУ УРОВНЕМ БЕЗНАЛИЧНЫХ РАСЧЕТОВ И ЭФФЕКТИВНОСТЬЮ ФИНАНСОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Резюме

В статье освещены вопросы организации и использования безналичных расчетов украинскими предприятиями. Выделены принципы организации безналичных расчетов, виды расчетных документов, а также требования к выпуску и проведению операций с электронными деньгами. Исследовано понятие финансового обеспечения деятельности предприятия и его эффективности. Выделена взаимосвязь между уровнем безналичных расчетов и эффективностью финансового обеспечения деятельности предприятия.

Ключевые слова: безналичные расчеты, финансовое обеспечение, взаимосвязь, деятельность, предприятие, эффективность.

Tyshchenko V. V.

Volodymyr Dahl East Ukrainian National University

RELATIONSHIP BETWEEN THE LEVEL OF CASHLESS PAYMENTS AND EFFICIENCY OF FINANCIAL PROVISION OF ENTERPRISE ACTIVITIES

Summary

The article highlights the issues of organization and use of cashless payments by Ukrainian enterprises. The principles of organization of cashless payments, types of payment documents, as well as requirements for the issuance and conduct of transactions with electronic money are singled out. The concepts of financial provision of the enterprise and its effectiveness are investigated. The selected relationship between the level of cashless payments and the effectiveness of financial provision for the enterprise.

Key words: cashless payments, financial provision, relationship, activity, enterprise, efficiency.

УДК 336.72

Тустановський Ю. Г.

ДВНЗ «Університет банківської справи»

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ТА ОЦІНКИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ ІНСТИТУТІВ В УКРАЇНІ

Розглянуто методичні підходи до аналізу та оцінки розвитку фінансових інститутів в Україні. Визначено етапи аналізу та оцінки розвитку фінансових інститутів та їх складники. Запропоновано систему показників для аналізу та оцінки розвитку фінансових інститутів в Україні. Наведено формули розрахунку та інтерпретацію значень показників розвитку фінансових інститутів.

Ключові слова: фінансовий ринок, фінансові посередники, банки, кредитні спілки, пенсійні фонди, страхові компанії.

Постановка проблеми. Об'єктивною необхідністю розроблення підходів до забезпечення ефективного розвитку фінансових інститутів в Україні є наявність систематизованої та об'єктивної емпіричної інформації. Вагомим складником процесу дослідження розвитку фінансових інститутів є вибір методичного підходу, використання якого дасть змогу: сформулювати комплексну систему показників діагностики розвитку фінансових інститутів в Україні на основі обґрунтованого вибору та систематизації розроблених показників, а також використання нових; прослідкувати наявні спільні та відмінні тенденції у розвитку різних видів фінансових інститутів в Україні; діагностувати форми розвитку фінансових інститутів в Україні; отримати всебічну інформацію про можливості мінімізації негативних наслідків розвитку фінансових інститутів в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ознайомлення з науковими публікаціями вітчизняних та зарубіжних учених засвідчило відсутність комплексної методики, яка б дала змогу оцінити розвиток фінансових інститутів в Україні на сучасному етапі. Так, показники фінансового ринку ґрун-

товно висвітлено в дослідженнях О. Барановського, В. Корнєєва, Ж. Лановської. Підходи до розвитку банківського посередництва знайшли своє відображення у працях О. Дзюблюка, О. Вовчак, Л. Кренської, О. Крухмаль, а також методиках оцінки фінансової стійкості банківських установ, що застосовуються центробанками різних країн світу. Обґрунтування показників оцінки діяльності кредитних спілок систематизовано Р. Коцовською та А. Осадець. Суттєвий внесок у розроблення теоретико-методичних засад оцінки страхових компаній зробили В. Базилевич, В. Батурін, І. Кисельов, Н. Ткаченко. Процеси формування фінансових конгломератів в Україні ґрунтовно проаналізовані І. Школьник, В. Козиревим, С. Козьменко, А. Спіфановим, В. Кременем та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Віддаючи належне напрацюванням учених, слід відзначити їх недостатню повноту для оцінки розвитку фінансових інститутів в Україні з таких причин: по-перше, розроблені методики основний акцент роблять на аналізі певної групи фінансових інститутів, тоді як комплексне дослідження їх автономного, синергетичного та конвер-

гентного розвитку відбувається фрагментарно; по-друге, більшість методик не враховує аналіз змін та оцінку фінансових ризиків, які виникають унаслідок розвитку фінансових інститутів.

Мета статті полягає у розробленні методичного підходу до аналізу та оцінки розвитку фінансових інститутів в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під час дослідження вважаємо за доцільне надати визначення поняттю «розвиток фінансових інститутів». Під розвитком фінансових інститутів трактуватимемо процес незворотних кількісних та якісних змін у функціонуванні інститутів, які

об'єктивно відбуваються під впливом внутрішніх мотивів і зовнішніх обставин та спрямовані на підвищення фінансової стійкості інститутів.

Як свідчить еволюція фінансового посередництва, розвиток фінансових інститутів можливий такими шляхами: автономний розвиток (розширення масштабів діяльності інституту через створення нових фінансових інструментів, розвиток інноваційних та інвестиційних процесів і т. д.); співпраця чи об'єднання з фінансовими інститутами свого сегменту фінансового сектору; співпраця чи об'єднання з фінансовими інститутами інших сегментів фінансового сектору.

Рис. 1. Структурно-логічна схема проведення аналізу та оцінки розвитку фінансових інститутів в Україні

Джерело: розробка автора

Під час розроблення методичного підходу до діагностики розвитку фінансових інститутів доцільним є врахування того чинника, що дослідження фінансових інститутів, з огляду як на неоднорідність самих інститутів, так і на різноплановість їхнього розвитку, є складним та багатоаспектним процесом. З огляду на це, аналіз та оцінка розвитку фінансових інститутів в Україні повинні враховувати як передумови їх появи, тенденції розвитку та наслідки, так і відповідність інституційного складника тенденціям розвитку фінансових інститутів.

Ураховуючи вищенаведене, аналіз та оцінку розвитку фінансових інститутів в Україні запропоновано проводити в чотири етапи.

Схема послідовності проведення аналізу та оцінки розвитку фінансових інститутів в Україні, а також складники кожного етапу дослідження схематично зображені на рис. 1.

Метою дослідження визначено виявлення проблем розвитку фінансових інститутів в Україні та розроблення пропозицій щодо їх вирішення.

Для досягнення поставленої мети потрібне вирішення таких завдань:

1. Аналіз тенденцій розвитку фінансових інститутів та архітектури фінансового ринку України.

2. Визначення форм розвитку фінансових інститутів в Україні, спільних та відмінних рис розвитку різних фінансових інститутів.

3. Дослідження регіональної специфіки розвитку фінансових інститутів, його передумов та наслідків.

4. Оцінка відповідності інституційного середовища поточним тенденціям розвитку фінансових інститутів в Україні.

5. Визначення проблем та перспективних заходів щодо забезпечення ефективного розвитку фінансових інститутів в Україні.

Об'єктом дослідження є процеси функціонування фінансових інститутів в Україні. Предметом дослідження – особливості розвитку фінансових інститутів в Україні.

На другому етапі ключовими завданнями є вибір обґрунтованої системи показників розвитку фінансових інститутів в Україні.

Сформована в дослідженні сукупність показників, які характеризують розвиток фінансових інститутів в Україні, включає:

– узагальнені показники, що надають загальну інформацію про розвиток крани загалом та фінансового ринку України;

– показники архітектури фінансового ринку та тенденції його розвитку;

– показники, що характеризують стан посередництва та розвитку фінансових інститутів;

– показники, які дають змогу оцінити процеси інтеграції на фінансовому ринку;

– показники, які надають інформацію про інституційне середовище фінансових інститутів.

До узагальнених показників, які необхідно дослідити, нами було віднесено такі: фаза економічного розвитку країни і передумови її зміни в майбутньому періоді; динаміка валового внутрішнього продукту; динаміка національного доходу і пропорцій його розподілу на споживання і накопичення; динаміка обсягу доходів державного бюджету і розміру бюджетного дефіциту; тенденції й обсяги емісії грошей; рівень грошових доходів населення; обсяг депозитних і ощадних внесків населення; індекс (або темп) інфляції; рівень золотовалютних резервів; показники грошових агрегатів; рівень облікової ставки центрального банку.

Зазначимо, що необхідність аналізу даної групи показників зумовлена тим, що, як довела низка досліджень, у тому числі й Світового банку, показники розвитку фінансової системи у цілому та фінансових посередників корелюють із довгостроковими темпами економічного зростання, а зв'язок між ними має стійкий причинно-наслідковий характер.

Показники другої групи – показники архітектури фінансового ринку та тенденцій його розвитку – дають змогу визначити модель фінансового посередництва, яка сформувалася у країні, а також ключові фінансові інститути на ринку фінансового посередництва. Для цього пропонується розраховувати низку показників, формули розрахунку яких та інтерпретацію наведено в табл. 1.

Запропоновані в методичному підході показники, що характеризують стан посередництва та розвитку банківських фінансових інститутів, включають чотири групи показників: показники ефективності залучення ресурсів банківськими установами (показники структури пасивів банківських

Таблиця 1

Показники архітектури фінансового ринку та тенденцій його розвитку в Україні

Показник	Формула розрахунку	Інтерпретація значення показників
Кількість фінансових інститутів певного сегменту	$\sum$ фінансових інститутів певного сегменту	Вказують на автономний розвиток фінансових інститутів. Показники доцільно аналізувати в динаміці.
Активи фінансових інститутів певного сегменту	$\sum$ активи фінансових інститутів певного сегменту	
Рівень проникнення фінансових інститутів в економіку країни	$\frac{\sum \text{активи фінансових інститутів}}{\text{ВВП країни}} \times 100\%$	Характеризує вплив фінансових інститутів на економіку країни. Показник доцільно аналізувати в динаміці та в розрізі окремих груп фінансових інститутів.
Співвідношення активів банківських до небанківських фінансових інститутів	$\frac{\sum \text{активи банківських установ}}{\sum \text{активи небанківських установ}}$	Дозволяє оцінити модель фінансового посередництва яка сформувалася в країні.
Рівень фінансового розвитку	$\frac{\sum \text{внутрішні кредити} + \text{ринкова капіталізація}}{\text{ВВП країни}} \times 100\%$	Дає змогу оцінити розвиток банківської системи і ринку капіталу країни
Рівень фінансової глибини посередництва	$\frac{\sum \text{ліквідні пасиви фінансових інститутів}}{\text{ВВП країни}} \times 100\%$	Дає змогу оцінити розміри фінансово-посередницького сектора. В економічно розвинутих країнах даний показник становить приблизно 65–70%. У країнах, де фінансовий ринок знаходиться на стадії становлення, показник знаходиться на рівні 25%. Показник доцільно аналізувати в динаміці та в розрізі окремих груп фінансових інститутів.

Джерело: складено за даними [1; 2]

Таблиця 2

Показники, що характеризують стан посередництва та розвитку банківських фінансових інститутів

Показник	Формула розрахунку	Інтерпретація значення показників
Загальні показники активності фінансового посередництва		
Співвідношення активів центрального банку та ВВП	$\frac{\sum \text{активи НБУ}}{\text{ВВП країни}} \times 100\%$	Вказує на вплив НБУ на економіку країни.
Співвідношення вимог банків до приватного сектора та ВВП	$\frac{\sum \text{вимоги банків до приватного сектора}}{\text{ВВП країни}} \times 100\%$	Вказує на вплив банківських установ на приватний сектор.
Співвідношення ліквідних пасивів банків до ВВП	$\frac{\sum \text{ліквідні пасиви банків}}{\text{ВВП країни}} \times 100\%$	Вказує на вплив банків на економіку країни та стійкість банківської системи.
2. Загальні показники фінансової стійкості банків		
1	2	3
Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу (Н2)	$\frac{\sum \text{регулятивний капітал}}{\sum \text{активи, зважені на ризики}} \times 100\%$	Вказує на рівень достатності капіталу для покриття розривів у балансі. Значення більше ніж 10% позитивне.
Показник співвідношення регулятивного капіталу і зобов'язань	$\frac{\sum \text{регулятивний капітал}}{\sum \text{зобов'язання}}$	Характеризує рівень достатності капіталу банку для покриття зобов'язань.
Співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань	$\frac{\sum \text{ліквідні активи}}{\sum \text{короткострокові зобов'язання}} \times 100\%$	Надає можливість оцінити частку зобов'язань банку, яка покривається ліквідними активами.
Рентабельність активів	$\frac{\sum \text{чистий прибуток}}{\sum \text{чисті активи}} \times 100\%$	Характеризує загальну ефективність управління активами. Оптимальне значення коефіцієнта 1% і вище.
3. Показники ефективності розміщення ресурсів		
Частка ліквідних активів	$\frac{\sum \text{ліквідні активи}}{\sum \text{сукупні активи}} \times 100\%$	Дає змогу оцінити загальний рівень ліквідності активів банків.
Рентабельність активів	$\frac{\sum \text{прибуток}}{\sum \text{активи}} \times 100\%$	Дає змогу оцінити ефективність активних операцій банку.
Показник загальної кредитної активності	$\frac{\sum \text{надані кредити}}{\sum \text{сукупні активи}} \times 100\%$	Характеризує частку кредитів в активах та рівень диверсифікації активів. Позитивним значенням є > 55%. За серйозної проблеми з ліквідністю свідчить показник > 75%.
Розмір кредитного ризику на одного контрагента	За розрахунком НБУ	Показує рівень концентрації кредитного ризику за окремим контрагентом або групою пов'язаних контрагентів.
Частка недіючих кредитів у сукупних валових кредитів	$\frac{\sum \text{недіючі кредити}}{\sum \text{надані кредити}} \times 100\%$	Дає змогу оцінити загальний стан якості кредитного портфеля та прогнозувати потенційні проблеми в посередництві.
Відношення резервів за кредитними операціями до кредитного портфеля	$\frac{\sum \text{резерви за кредитними операціями}}{\sum \text{надані кредити}} \times 100\%$	Вказує на прогнозовані втрати за кредитними операціями банку та дає змогу прогнозувати потенційні ризики. Оптимальне значення має бути в межах 2–8%.
Якість кредитів	$\frac{\sum \text{безнадійні кредити}}{\sum \text{надані кредити}} \times 100\%$	Значення коефіцієнта не повинно перевищувати 5%.
4. Показники ефективності залучення ресурсів		
Кількість вкладників банків	$\sum$ осіб, які є вкладниками банківських установ	Вказує на довіру до фінансових інститутів.
Обсяги депозитних вкладів в банківських установах	$\sum$ внесків на депозитних рахунках, на кінець періоду	
Відношення капіталу до депозитів	$\frac{\sum \text{капітал}}{\sum \text{депозити}} \times 100\%$	Характеризує захищену капіталом банку частину депозитів. Оптимальне значення – 15–20%.
Частка депозитів у зобов'язаннях	$\frac{\sum \text{депозити}}{\sum \text{зобов'язання}} \times 100\%$	Дає змогу оцінити, яка частка ресурсної бази формується за рахунок депозитів. Оптимальне значення – 10–30%.
Стабільність депозитного портфеля банків	$\frac{\sum \text{строкові депозити}}{\sum \text{депозити до запитання}}$	Характеризує, яка частка ресурсної бази є стійкою та надійною.
Співвідношення кредитів і депозитів	$\frac{\sum \text{кредити}}{\sum \text{депозити}} \times 100\%$	Показує ризики кредитно-депозитних операцій. Оптимальне значення 70–80%. Доцільно аналізувати за строками та сегментами.

Джерело: складено за даними [2–4]

Показники, які дають змогу діагностувати стан посередництва розвитку небанківських фінансових інститутів

Група показників	Формула розрахунку	Інтерпретація значення показників
Показники аналізу та оцінки посередництва кредитних спілок		
Кількість членів КС	Σ осіб, які є членами кредитних спілок	Вказує на довіру до фінансових інститутів. Показник доцільно аналізувати в динаміці.
Кількість членів КС, які мають внески на депозитних рахунках, на кінець періоду	Σ осіб, які мають внески на депозитних рахунках	
Внески членів КС на депозитні рахунки	Σ внесків на депозитних рахунках	
Кількість членів КС, які мають діючі кредитні договори	Σ осіб, які мають діючі кредитні договори	Вказує на довіру фінансових інститутів до позичальників. Показник доцільно аналізувати в динаміці.
Кредити, надані членам КС	Σ наданих кредитів, на кінець періоду	Вказує на довіру фінансових інститутів до позичальників. Показник доцільно аналізувати в динаміці.
Коефіцієнт забезпечення власними коштами	$\frac{\Sigma \text{ власний капітал}}{\Sigma \text{ активи спілок за вирахуванням збитків}}$	Показує фінансову стабільність. Значення нормативу рекомендується від 0,5 до 0,1.
Співвідношення наданих кредитів до внесків на депозитних рахунках	$\frac{\Sigma \text{ кредити}}{\Sigma \text{ депозити}}$	Характеризує ризики кредитно-депозитних операцій.
Коефіцієнт рентабельності майна	$\frac{\Sigma \text{ прибуток}}{\Sigma \text{ майно}}$	Відображає ефективність використання інвестованих у діяльність коштів.
Коефіцієнт незалежності	$\frac{\Sigma \text{ власні кошти}}{\Sigma \text{ майно}}$	Показує фінансову стабільність. Достатньо високим вважається рівень незалежності, який перевищує 0,4.
Ліквідність		Показує частку зобов'язань, яка покривається високоліквідними активами. Рекомендоване значення даного нормативу – 0,5, а мінімальне – 0,1.
Кредитний ризик	$\frac{\Sigma \text{ одноразові вкладення в один фінансовий інструмент}}{\Sigma \text{ фінансові вкладення без урахування наданих позик}}$	Показує розподіл ризиків. Рекомендоване значення показника – менше 0,2.
Коефіцієнт ризику портфеля	$\frac{\Sigma \text{ баланс непогашених позик} \times 100\%}{\Sigma \text{ портфель непогашених позик}}$	Показує ризик портфеля. Рекомендоване значення – не більше 5% від загального кредитного портфеля.
Показники аналізу та оцінки посередництва страхових компаній		
Число укладених договорів	Σ укладених договорів	Характеризує страховий портфель та ступінь охоплення страхового поля.
Страхова сума застрахованих об'єктів	Σ вартість застрахованих об'єктів	Характеризує обсяг відповідальності, прийнятої на себе страховиком.
Виплати страхового відшкодування	Σ виплат страхових відшкодувань	Характеризує обсяг виконаної відповідальності та справжній рівень платоспроможності страхової організації.
Обсяг отриманих страхових платежів	Σ отриманих страхових премій	Характеризує обсяг поточних фінансових коштів, якими володіє страхова організація для ведення страхової діяльності. Дає змогу оцінити рівень довіри до фінансових інститутів.
Коефіцієнт плинності вкладників	$\frac{\Sigma \text{ кількість вкладників, що достроково розірвали контакти}}{\Sigma \text{ кількість вкладників}} \times 100\%$	Вказує на довіру до фінансових інститутів.
Рентабельність активів	$\frac{\Sigma \text{ прибуток}}{\Sigma \text{ активи}} \times 100\%$	Характеризує прибутковість діяльності фінансового інституту.
Ліквідність	$\frac{\Sigma \text{ грошові кошти}}{\Sigma \text{ пасиви}} \times 100\%$	Характеризує здатність розраховуватися за зобов'язаннями.
Незалежність	$\frac{\Sigma \text{ зобов'язання}}{\Sigma \text{ власний капітал}} \times 100\%$	Характеризує рівень залежності страховика від позикових коштів.
Відношення активів до зобов'язань	$\frac{\Sigma \text{ активи}}{\Sigma \text{ зобов'язання}} \times 100\%$	Характеризує здатність розраховуватися за зобов'язаннями власними оборотними активами.

(Закінчення таблиці 3)

Показники аналізу та оцінки посередництва пенсійних фондів		
Загальна сума пенсійних внесків	Σ пенсійних внесків	Вказує на довіру до фінансових інститутів.
Пенсійні виплати	Σ пенсійних виплат	Дає змогу оцінити здатність пенсійних фондів розраховуватися за своїми зобов'язаннями.
Чисельність активних учасників, які ще не отримують регулярні пенсійні виплати	Σ активних учасників, які ще не отримують регулярні пенсійні виплати	Використовується для оцінки зрілості НПФ та довіри.
Коефіцієнт плинності вкладників НПФ	$\frac{\Sigma \text{ кількість вкладників, що достроково розірвали контакти}}{\Sigma \text{ кількість вкладників}} \times 100\%$	Вказує на довіру до фінансових інститутів.
Сума заборгованості зі сплати пенсійних внесків	Σ заборгованості зі сплати пенсійних внесків до НПФ	Дає змогу оцінити здатність пенсійних фондів розраховуватися за своїми зобов'язаннями.
Коефіцієнт поточної (загальної) ліквідності	$\frac{\Sigma \text{ найбільш ліквідні пасиви} + \Sigma \text{ активи швидко реалізовані} + \Sigma \text{ активи повільно реалізовані}}{\Sigma \text{ короткострокові пасиви} + \Sigma \text{ найбільш строкові пасиви}}$	Характеризує здатність розраховуватися за зобов'язаннями. Нормальним є значення коефіцієнту в межах 1,0–2,0.
Прибутковість активів	$\frac{\Sigma \text{ чистий прибуток}}{\Sigma \text{ активи}} \times 100\%$	Характеризує прибутковість діяльності фінансового інституту.

Джерело: складено за даними [5–9]

установ, ефективність депозитної політики, динаміки процентних ставок, рівень довіри до фінансових інститутів і т. д.); показники ефективності розміщення ресурсів банківськими установами (дані щодо динаміки та структури активів комерційних банків, дотримання нормативів, ефективність кредитної політики і т. д.); загальні показники фінансової стійкості банківських установ (коефіцієнти, які дають змогу оцінити здатність установи виконувати свої зобов'язання у довготерміновій перспективі); загальні показники активності фінансового посередництва, які дають змогу оцінити роль банківських установ на фінансовому ринку.

Під час аналізу та оцінки розвитку банківських фінансових інститутів необхідним є врахування не лише кількісних показників та коефіцієнтів, а й якісних ознак, які дають змогу оцінити розвиток банківських установ. До останніх належать рівень довіри до фінансового інституту, задоволення споживачів банківських послуг, репутація комерційного банку і т. д.

Закономірно, що узагальнену інформацію щодо якісних показників отримати неможливо. Водночас певні висновки можна зробити на основі аналітичних оглядів, даних рейтингових агенцій тощо. Формули розрахунку вибраних кількісних показників, що характеризують стан посередництва та розвитку банківських фінансових інститутів, та їх інтерпретацію наведено в табл. 2.

За подібною структурою нами було сформовано систему показників, які надають можливість продіагностувати стан посередництва розвитку небанківських фінансових інститутів. Формули розрахунку показників та їх інтерпретацію наведено в табл. 3.

Під час дослідження форм розвитку фінансових інститутів в Україні потрібно визначити пріоритетність автономного розвитку для певних фінансових інститутів та його тенденції, оцінити ефективність злиттів та поглинань фінансових установ. Для оцінки ефективності інтегрованого розвитку доцільно зробити:

- ідентифікацію фінансових інститутів, які виникли внаслідок об'єднань в Україні;
- оцінку фінансових показників обраних установ до та після інтеграційних процесів;

– оцінку змін на фінансовому ринку, які відбулися внаслідок нових утворень.

Незважаючи на певні спільні ознаки під час аналізу та оцінки процесів інтеграції діяльності однорідних фінансових інститутів та різносекторальних, дослідження конвергентного розвитку має свої відмінності. З огляду на це, під час аналізу процесів конвергенції потрібно дослідження за такими напрямками:

- оцінка ефективності автономного виконання функцій іншого фінансового інституту;
- оцінка ефективності функціонування фінансових конгломератів в Україні;
- оцінка ризиків, які виникають унаслідок появи нових структур.

Третій етап дослідження – етап аналізу та оцінки показників розвитку фінансових інститутів в Україні – включає:

- збір та систематизацію інформації необхідної для проведення дослідження;
- розрахунок показників, які дають змогу оцінити тенденції розвитку фінансових інститутів в Україні та їх порівняння в часі;
- визначення типових форм розвитку фінансових інститутів.

З огляду на те, що, як засвідчили проведені нами теоретичні узагальнення, інтегрований розвиток фінансових інститутів потенційно може створювати додаткові ризики, у дослідженні додаткову увагу було приділено інституційному середовищу функціонування фінансових інститутів в Україні.

До основних аспектів інституційного середовища, на які спрямовані результати аналізу, належать:

- оцінка ролі, впливу та розподілу повноважень регуляторів фінансового ринку в Україні;
- оцінка інституційної інфраструктури фінансового ринку України;
- визначення відповідності інституційного середовища тенденціям функціонування фінансових інститутів в Україні.

Основою для аналізу та оцінки інституційного середовища є нормативно-правова база регулювання діяльності фінансових інститутів в Україні, аналітичні огляди, прес-релізи регуляторів тощо.

Під час проведення зазначеного напрямку дослідження доцільним є аналіз зарубіжного досвіду забезпечення розвитку фінансових інститутів та на основі цього визначення пріоритетних напрямів реформування інституційного середовища.

Узагальнення та інтерпретація результатів проведеного дослідження здійснюється на четвертому етапі. Зазначений етап передбачає, базуючись на узагальненнях попередніх досліджень, виділення ключових проблем ефективного розвитку фінансових інститутів в Україні та обґрунтування перспективних заходів для забезпечення ефективного

розвитку фінансових інститутів як на мікро-, так і на макрорівні.

Висновки. Використання запропонованого методичного підходу дасть змогу у підсумку отримати різнопланові результати: 1) здійснювати аналіз окремих сегментів розвитку фінансових інститутів та визначити характерні їх тенденції; 2) отримати комплексну оцінку розвитку фінансових інститутів в Україні; 3) визначити ключові проблеми розвитку фінансових інститутів; 4) окреслити перспективні напрями забезпечення ефективного розвитку фінансових інститутів в Україні.

Список використаних джерел:

1. Лановська Г.І., Демяненко І.В. Методичні аспекти дослідження фінансового посередництва. 2013. № 12. С. 15–19. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2013_12_5.
2. Дзюблук О., Михайлюк Р. Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи: монографія. 2009. 316 с. URL: dspace.tneu.edu.ua/itstream/316497/525/1/finansova_stiyk_bankiv_dzublyck.pdf.
3. Смовженко Т.С., Денис О.Б. Оцінка фінансових втрат банків України від кредитних операцій. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2016. Вип. 2(118). С. 82–88.
4. Денис О.Б. Корпоративні конфлікти в банківському секторі: фінансові передумови та механізми регулювання: монографія. Київ: Університет банківської справи, 2016. 334 с.
5. Кредитні спілки в Україні: курс лекцій / Уклад. Б.А. Дадашев, О.І. Гриценко. Суми: УАБС НБУ, 2009. 126 с.
6. Коцовська Р.Р. Основні напрями реформування української системи кредитної кооперації. Вісник Університету банківської справи НБУ. 2014. № 2. С. 187–190. URL: <http://visnuk.ubsnbu.edu.ua/article/viewFile/35151/31580>.
7. Шишпанова Н., Шкарлет Т. Систематизація показників оцінки фінансової надійності страхових компаній. Modern Economics. 2017. № 5. С. 140–146. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/5-2017/UKR/shyshpanova.pdf>.
8. Журавка О.С., Васильчук А.Ю. Аналіз сучасного стані страхового ринку. Ефективна економіка. 2017. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5493>.
9. Методика аналізу та оцінки недержавних пенсійних фондів та компаній з управління активами. Київ, 2006. 54 с.

Тустановський Ю. Г.

ГВУЗ «Університет банківського дела»

МЕТОДИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К АНАЛИЗУ И ОЦЕНКЕ РАЗВИТИЯ ФИНАНСОВЫХ ИНСТИТУТОВ В УКРАИНЕ

Резюме

Рассмотрено методические подходы к анализу и оценке развития финансовых институтов в Украине. Определены этапы анализа и оценки развития финансовых институтов и их составляющие. Предложена система показателей для анализа и оценки развития финансовых институтов в Украине. Приведены формулы расчета и интерпретации значений показателей развития финансовых институтов.

Ключевые слова: финансовый рынок, финансовые посредники, банки, кредитные союзы, пенсионные фонды, страховые компании.

Tustansky Y. H.

Banking University

THE METHODOICAL APPROACHES FOR ANALYSIS AND EVALUATION OF DEVELOPMENT OF FINANCIAL INSTITUTES IN UKRAINE

Summary

The methodical approaches to the analysis and evaluation of the development of financial institutions in Ukraine are considered in the article. The stages of analysis and evaluation of the development of financial institutions and their components are determined. The system of indicators for the analysis and evaluation of the development of financial institutions in Ukraine is proposed. The formulas for calculating and interpreting the values of financial institution development indicators are given.

Key words: financial market, financial intermediaries, banks, credit unions, pension funds, insurance companies.